

Krátká sdělení

(5.) Jmelí bílé pravé (*Viscum album* subsp. *album*) u Hostomic (okres Teplice) a Chlumce (okres Ústí nad Labem) v severozápadních Čechách / European mistletoe (*Viscum album* subsp. *album*) has occurred near Hostomice village (Teplice county) and Chlumec town (Ústí nad Labem county) in northwestern Bohemia

Abstract: European mistletoe (*Viscum album* subsp. *album*) rarely occurs in northwestern Bohemia. The finding on *Salix* *×fragilis* was made near Hostomice village (Teplice county) in 2022. Even earlier, in 2018, this taxon was found on *Populus* cf. *×canadensis* near Chlumec town (Ústí nad Labem county). Both localities belong to the Podkrušnohorská pánev (= Most basin) area. They are completely unique and phytogeographically significant. This taxon has been reported from this area for the first time. The general overview of the distribution of the species in the northwestern Bohemia is also given in this article.

Keywords: *Viscum album*, mistletoe, northwestern Bohemia, Czech Republic, distribution, rare plants

3. Podkrušnohorská pánev, 5448b: **Hostomice** (okres Teplice): 1,3 km zjz. kóty 266,3 (Husův vrch), vjv. orientovaný násep tělesa silnice č. E442/I/13 v místě připojení silnice č. II/258 jz. obce, 50°35'9.88"N, 13°47'49.43"E, ca 210 m n. m., jediná, ale mnohaletá rostlina na *Salix* *×fragilis* (not. B. Ondráčková 2022; leg. V. Joza & H. Jozová 14.X.2022 MOST; not. V. Joza & H. Jozová 22.XII.2022). – 3. Podkrušnohorská pánev, 5249d: **Chlumec** (okres Ústí nad Labem): u v. okraje města při silnici č. I/13 do Varvažova, poblíž hotelu Bonaparte, ca 250 m n. m., nehojně na *Populus* cf. *×canadensis* (not. V. Joza 19.V.2018, 16.VI. 2019).

Jmelí bílé pravé (*Viscum album* L. subsp. *album*) patří v severozápadní části Čech k vzácným taxonům cévnatých rostlin. Od počátků zdejší floristiky je doloženo pouze několika málo desítkami sběrů, a to převážně pouze z východní části Českého středohoří. V této oblasti roste velmi roztroušeně dosud. Novější údaje jsou z okolí Hlinné a Tlučeňského údolí u Sebusína, od Třebošína, Horního a Dolního Týnce a Zubrníc. *V. album* subsp. *album* zde roste v podstatě pouze na jabloních (*Malus domestica* /Suckow/ Borkh.) a podstatně méně také na hrušních (*Pyrus communis* L.) (KUBÁT 1974, 1997, AOPK ČR 2022, PLADIAS 2022, cf. WILD et al. 2019, CHYTRÝ et al. 2021; not. V. Joza, P. Bultas & P. Zdvorač 2016–2022, nepublikované údaje). Jediný současný rozsáhlý ohniskový výskyt v Ústeckém kraji je znám z Děčína, kde tento taxon parazituje také na několika dalších druzích dřevin (např. na *Betula pendula* a *Tilia* spp.). Řada nálezů z posledních asi 15 let odtud pochází z obcí Krásný Les, Petrovice, Tisá, Jílové, Děčín, Ludvíkovice, Růžová, Bynovec, Veselé u České Kamenice, Mezná, Srbská Kamenice, Valkeřice a další (AOPK ČR 2022, PLADIAS 2022, Č. Ondráček in litt., 2023). Z fytogeografického okresu Podkrušnohorská pánev (č. 3 sensu SKALICKÝ 1988) však tento taxon zřejmě dosud uveden nebyl. Pro svou relativní vzácnost byl v aktuálním červeném seznamu cévnatých rostlin Ústeckého kraje (ONDRÁČEK ed. 2019: 33) zařazen mezi ohrožené či zranitelné druhy (regionální kategorie C3).

V roce 2022 byl v blízkosti Hostomic (okres Teplice) překvapivě zjištěn jediný, zato mohutný jedinec *V. album* subsp. *album* (Obr. 1, podrobná lokalizace je uvedena výše). Rostl jihozápadně obce při silnici I. třídy č. 13 (E442) v místě připojení silnice II. třídy č. 258. Hostitelskou dřevinou byla mohutná stromová vrba *Salix* × *fragilis* L. (dříve známa jako *S.* × *rubens* Schrank = kříženec *Salix alba* L. × *S. euxina* I.V.Belyaeva = *fragilis* auct.)¹. Jmelí o průměru asi 1 m rostlo ve výšce asi 10 m. Brzy, někdy ve dnech 22. – 28. prosince 2022 však bylo jmelí téměř beze zbytku odstraněno, s největší pravděpodobností pro prodej na vánoční trzích (not. V. Joza & H. Jozová). Je otázka, jestli rostlina tak radikální zásah přežije.

V Podkrušnohorské pánvi roste *V. album* subsp. *album* ještě u východního okraje města Chlumeck (okres Ústí nad Labem), a to v malé populaci na *Populus* cf. × *canadensis* Moench u silnice I/13 poblíž hotelu Bonaparte. Tento výskyt je asi 16 km severovýchodně od nálezu v Hostomicích; dosud známé výskyt v Českém středohoří jsou od hostomické lokality asi 20 km východním směrem. Ani tato lokalita pravděpodobně nebyla dosud publikována a není uvedena ani v rozsáhlých databázích

Obr. 1. Jmelí bílé pravé (*Viscum album* subsp. *album*) na vrbě *Salix* × *fragilis* při silnici E442/I/13 poblíž Hostomic (okres Teplice). Foto V. Joza 2022.

Fig. 1. European mistletoe (*Viscum album* subsp. *album*) on the *Salix* × *fragilis* alongside the road No. E442/I/13 near Hostomice village (Teplice county). Photo by V. Joza 2022.

¹ Nedávno došlo ke změně jmen vrby křehké (*Salix euxina* I.V.Belyaeva, dříve *S. fragilis* Schrank) a jejího křížence s vrbou bílou (*Salix alba* L.). Hybridogenní taxon dříve uváděný pod jménem *Salix* × *rubens* Schrank nese nyní platné jméno *Salix* × *fragilis* L. Tato změna je matoucí a proto velmi problematická. Tak ji chápou i oficiální přehledy našich taxonů cévnatých rostlin (DANIHELKA et al. 2012, KAPLAN ed. 2019).

(cf. AOPK ČR 2022, PLADIAS 2022). Kromě toho roste tento taxon také blízko od popsané lokality na několika místech podél Telnického potoka na opačné straně téže silnice a zjištěn byl i na několika nedalekých lokalitách na Petrovicku ve vrcholové části Krušných hor (Č. Ondráček in litt., 2023).

Na dlouhodobě známých lokalitách v severozápadních Čechách se *Viscum album* subsp. *album* obvykle stále daří potvrzovat. Podle více novodobých nálezů se zdá, že se tento taxon mírně šíří také v dalších územích, odkud dosud nebyl znám. Na druhou stranu mohl být místy dosud přehlížen, jak naznačuje nález mnohaletého jedince při frekventované silnici poblíž Hostomic na Teplicku, který byl učiněn teprve nedávno. Bude velmi užitečné sledovat vývoj populace v severozápadních Čechách a pokusit se zjistit případné další výskyty.

- AOPK ČR (2022): *Nálezová databáze ochrany přírody*. [On-line: <https://portal.nature.cz/nd/>. Použito 28. 12. 2022]
- DANIHELKA J., CHRTEK J. jun. & KAPLAN Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – *Preslia*, Praha, 84: 647–811.
- CHYTRÝ M., DANIHELKA J., KAPLAN Z., WILD J., HOLUBOVÁ D., NOVOTNÝ P., ŘEZNIČKOVÁ M., ROHN M., DŘEVOJAN P., GRULICH V., KLIMEŠOVÁ J., LEPŠ J., LOSOSOVÁ Z., PERGL J., SÁDLO J., ŠMARTA P., ŠTĚPÁNKOVÁ P., TICHÝ L., AXMANOVÁ I., BARTUŠKOVÁ A., BLAŽEK P., CHRTEK J. JR., FISCHER F. M., GUO W.-Y., HERBEN T., JANOVSKÝ Z., KONEČNÁ M., KÜHN L., MORAVCOVÁ L., PETŘÍK P., PIERCE S., PRACH K., PROKEŠOVÁ H., ŠTECH M., TĚŠITEL J., TĚŠITELOVÁ T., VEČEŘA M., ZELENÝ D. & PYŠEK P. (2021): Pladias database of the Czech flora and vegetation. – *Preslia*, Praha, 93: 1–87.
- KAPLAN Z. [ed.] (2019): *Klíč ke květeně České republiky*. – Ed. 2, Academia, Praha. 1169 pp.
- KUBÁT K. (1974): *Viscum album* L. v Českém středohoří. – *Zprávy Československé botanické společnosti*, Praha, 9 (1) 29–31.
- KUBÁT K. (1997): *Viscum* L. – jmelí. – In: Slavík B., Chrtek J. jun. & Tomšovic P. [eds.], *Květena České republiky*, Vol. 5: 469–473. Academia, Praha.
- ONDRÁČEK Č. [ed.] (2019): *Ohrožené rostliny Ústeckého kraje. Červený seznam Ústeckého kraje a komentáře k vybraným taxonům*. – Ústecký kraj, Ústí nad Labem. 224 pp.
- PLADIAS (2022): PLADIAS. Databáze české flóry a vegetace. [On-line: <https://pladias.cz/>. Použito 28. 12. 2022]
- SKALICKÝ V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. – In: Hejný S., Slavík B., Chrtek J., Tomšovic P. & Kovanda M. [eds.], *Květena České socialistické republiky*, Vol. 1: 103–121. Academia, Praha.
- WILD J., KAPLAN Z., DANIHELKA J., PETŘÍK P., CHYTRÝ M., NOVOTNÝ P., ROHN M., ŠULC V., BRŮNA J., CHOBOT K., EKRT L., HOLUBOVÁ D., KNOLLOVÁ I., KOCIÁN P., ŠTECH M., ŠTĚPÁNEK J. & ZOUHAR V. (2019): Plant distribution data for the Czech Republic integrated in the Pladias database. – *Preslia*, Praha, 91: 1–24.

Vít Joza

Adresa autora: Oblastní muzeum a galerie v Mostě, Čsl. armády 1360, CZ-434 01 Most; e-mail: vjoza77@gmail.com, joza.v@omgm.cz

(6.) Poznámka k starému dubu v Oseku z barokní kroniky Andrease Augustina Fiedlera / A note of the old oak tree in Osek town from the baroque chronicle

Abstract: ‘*Osecký dub*’ (‘*Oak tree in Osek town*’) is one of the most famous ancient trees in the northwestern Bohemia, which has been documented for very long time. It is traditionally called ‘*millenial*’, because it is connected with the entire history of the Cistercian monastery in Osek town (Tepllice county). The dead torso of a stout oak tree stands in the northern margin of the Osek town. The torso has been associated with this legendary veteran tree for

a long time. However, the dimensions of the trunk torso suggests that any another, much older tree should be associated with the beggining of this monastery. This assumption is supported by the data of the baroque chronicle (1679) written by scribe and historian Andreas Augustin Fiedler. According to this chronicle, in year 1553 the huge oak tree was cut down inside the Osek monastery. Noteworthy, in addition to the description of the tree dimensions are mentioned, that the part of one sturdy branch was used to make a wooden trough. Even though the tree was important in the spirituality of the Cistercians and in the folklore of the Krušné hory Mts., the evident utilitarian approach to the tree is very surprising.

Keywords: ancient trees, northwestern Bohemia, Osek, oak, veteran tree, Osecký dub, millennial

V Oseku se nachází torzo kmene prastarého dubu, který bývá označován za „tisíciletý“, což je nepochybně nadsazené, jak to ukazuje recentní literatura na toto téma (JOZA 2020). Důvodem přehnaných představ o jeho stáří může být skutečnost, že oním prvotním dubem spjatým s oseckým klášteřem mohl být původně zcela jiný strom, který vzal za své již roku 1553 a tradice narušená dočasným hiátem v dějinách oseckého klášteřa (1580–1650) jej výrazně později (snad až v 19. století) spojila se stromem, který se dnes označuje jako „tisíciletý“.

Přes absenci jakýchkoliv zmínek o „tisíciletém dubu“ v dílech oseckých cisterciáckých kronikářů doby barokní jako byl Antonius Edelmann (1649–1704) nebo Malachias Welcker (1643–1712) existuje pro tuto hypotézu zajímavý doklad ve svědectví z unikátní kroniky chomutovského písaře a barokního historika Andrease Augustina Fiedlera (1631–1690), který k roku 1553, na foliu 110 r (107 r, podle Fiedlerova foliování) svého rukopisu zaznamenal u marginální poznámky „*Grose Eyche zue Closter Ossegg*“ toto: „*Inn diesen Jahr hat Mann in dem Closter Ossegg eine so grose Eyche abgehauen, das darauß drey unndt vierzig Schragen Holz, unndt aus einen Aast ein Wassertrog inß Closter sieben Ellen lang unndt fünfß Viertl Ellen dück gemacht wordten, der Stamm ist von dem Haut an innwendtig hol gewesen unndt hat mann uber quer auff der Erdten zwölff Mannes Schueg lang messen können.*“ Dočítáme se zde tedy, že roku 1553 byl přímo v oseckém klášteře pokácen tak veliký dub, že z něj bylo 43 šráků (1 šrák je 7,25 plm) dřeva, z jedné větve se udělalo koryto, které bylo 7 loktů (1 loket je 59,3 cm) dlouhé a 1 a ¼ lokte široké. Kmen byl od koruny veskrze dutý a měl průměr 12 mužských stop (1 stopa je 29,6 cm až 31,32 cm) (FIEDLER 1679). U této poznámky je také zajímavé, že strom, který obecně sehrál význačnou roli jak v cisterciácké spiritualitě, tak v krušnohorském folkloru (WOLF 2018) je v tomto textu pojímán naprosto utilitárně, což mj. ukazuje, že úcta našich předků ke starým stromům měla nepochybně své meze i v období raného novověku.

FIEDLER A. A. (1679): *Andreas Augustin Fiedler, Kuertze Beschreibung der Vornembsten Geschichten so sich a Mundo Condito Biess auff Jezige Zeit Hien unndt hehr zuegetragen haben, fol. 110 r.* – Ms. [Depon. in: Muzeum města Duchcova, sbírka rukopisů, R4]

JOZA V. (2020): *Památne stromy Ústeckého kraje.* – Oblastní muzeum a galerie v Mostě & Ústecký kraj, Most – Ústí nad Labem. 115 pp.

WOLF J. (2018): „Tisíciletý“ dub v Oseku – krušnohorský folklor a cisterciácká spiritualita. – *Krušnohorské noviny*, Český Jiřetín & Litvínov, 1/2018: 34–35.

Jiří Wolf

Adresa autora: Muzeum města Duchcova, Masarykova ul. 71/7, CZ-419 01 Duchcov, e-mail: wolf@muzeumduhcov.cz

(7.) První nálezy nosatčíka *Aspidapion validum* (Germar, 1817) na Mostecku (severozápadní Čechy) / First records of *Aspidapion validum* (Germar, 1817) in Most county (northwestern Bohemia)

Abstract: The weevil *Aspidapion validum* is newly spreading species in Czech Republic. During years 2019 and 2020 several new findings were confirmed in Most county. This species develops on Common Hollyhock (*Alcea rosea*).

Keywords: *Aspidapion validum*, Brentidae, Most county, northwestern Bohemia, faunistics

***Aspidapion validum* (Germar) [= *Apion validum* Germar (dle dřívějšího systému)]**

Litvínov (5347), Podkrušnohorská u čp. 1661, 13.VIII.2019: 1 ♂, 1 ♀; Litvínov (5347), Podkrušnohorská U hodin, 19.VIII.2019: 3 ♂♂, 4 ♀♀; **Litvínov** (5347), Alšova ul., 21.–22.VIII.2020: 3 ♂♂, 2 ♀♀; vše K. Schön lgt., det. et coll.; **Most** (5447), u Oblastního muzea a galerie v Mostě, 27.VIII.2019, 4 ♂♂, 1 ♀, více ex. observ., 12.X.2019, 5 ex. observ., 18.V.2020, 1 ♂, 1 ♀, vše P. Krásenský lgt. et det., P. Krásenský et Oblastní muzeum a galerie v Mostě coll.

Obr. 1. Samička *Aspidapion validum* na listu živné rostliny. Foto Pavel Krásenský.

Fig. 1. Female of *Aspidapion validum* on the leaf of host plant. Photo by Pavel Krásenský

Před lety uvedl SCHÖN (1992), že druh *Apion validum* patří mezi druhy, jejichž hranice rozšíření probíhají v jiných částech republiky, tzn. na Slovensku či jižní Moravě. Pozdější nálezy v Čechách však ukázaly na trend šíření některých dalších druhů nosatčků směrem na západ, resp. do Čech, např. *Malvapion malvae* (BENEDIKT 1994), *Rhopalapion longirostre* (STREJČEK 2001), *Kalcapion semivittatum* (ŠPRYŇAR & ERNEST, 2001). Výskyt *Aspidapion validum* v Čechách jako první ohlásil

ŠPRYŇAR (2005) a následně KRESL (2020) ohlásil tento druh ze západních Čech. Na základě jeho informace bylo prověřeno několik topolovek na území Města Litvínov a také v bezprostřední blízkosti Oblastního muzea a galerie v Mostě. A skutečně byl druh na několika místech nalezen. Na základě pozorování druhu jak v roce 2019, tak v dalších letech se zdá, že se druh stává běžnou součástí entomofauny okresu Most.

- BENEDIKT S. (1994): Faunistic records from the Czech Republic – 13. Coleoptera: Curculionidae. – *Klapalekiana*, Praha, 30: 170.
- KRESL P. (2020): Faunistické zprávy ze západních Čech – 16. Coleoptera: Brentidae. – *Západočeské entomologické listy*, Plzeň, 11: 30-33.
- SCHÖN K. (1992): Katalog druhů rodu *Apion* Herbst (Col., Curculionidae s. l.) sběrné oblasti entomologického oddělení Okresního muzea v Mostě. – *Sborník Okresního muzea v Mostě*, Most, řada přírodovědná, 11–12 (1989–1990): 59–70.
- STREJČEK J. (2001): *Katalog brouků (Coleoptera) Prahy. Svazek 2. Anthribidae, Curculionidae (s. lato)*. – DTP: BI-MAC Studio, Praha. 138 pp.
- ŠPRYŇAR P. (2005): Faunistic records from the Czech Republic – 181. Coleoptera: Curculionidae. *Klapalekiana*, Praha, 41: 75–76.
- ŠPRYŇAR P. & ERNEST L. (2001): Faunistic records from the Czech Republic – 131. Coleoptera: Curculionidae. *Klapalekiana*, Praha, 37: 125–127.

Karel Schön

Adresa autora: Karel Schön, Valdštejnská 2108, CZ-436 01 Litvínov, e-mail: kschon@volny.cz

(8.) Nové nálezy nosatčíka *Oxystoma pomonae* (Coleoptera: Brentidae) v Ústeckém kraji (severozápadní Čechy) / New findings of *Oxystoma pomonae* (Coleoptera: Brentidae) in the Ústí nad Labem region (northwestern Bohemia)

Abstract: New faunistic data of *Oxystoma pomonae* in the Ústí nad Labem region (northwestern Bohemia) are published and shortly commented.

Keywords: Coleoptera, Curculionoidea, Brentidae, *Oxystoma pomonae*, Ústí nad Labem region, northwestern Bohemia, faunistics

***Oxystoma pomonae* (Fabricius, 1798)**

Razice env., Radovesická výsypka (5548), 7.VI.2017, 1 ♀, smyk nízké vegetace, P. Krásenský lgt., det. et coll.; Přestanov (5349), 30.VI.2018, 2 ♀♀, oklep keře v lužním lese, P. Krásenský lgt. et coll., K. Schön det.; Habří env., vrch Rač (5349), 2 ♂♂, oklep lískového keře v dubině, P. Krásenský lgt. et coll., K. Schön det. Vysoká Pec env., NPR Jezerka (5546), 10.VII.2020, 1 ♂, oklep větvi habru, 31.VII.2020, 1 ♀, prosev listí při patě dubu, vše P. Krásenský lgt., det. et coll.; Chomutov env., údolí Březeneckého potoka (5564), 18.III.2021, 2 ♂♂, 2 ♀♀, prosev listí při patách habrů, P. Krásenský lgt., det. et coll.

Nosatčík *Oxystoma pomonae* byl v minulosti považován za běžný druh, avšak v posledních letech se stal vzácným a zřídka sbíraným. Je to oligofág vázaný na různé druhy vikví a také hrachorů (DIECKMANN 1977). Na Chomutovsku je doposud znám například z NPR Úhošť (Pavel Krásenský

a Karel Schön nepublikované údaje) a také z širšího okolí Kadaně (O. Odvárka, nepublikované údaje). Na Mostecku je druh poměrně hojný v jezeřském arboretu nedaleko Litvínova (KRÁSENSKÝ 2020). Pozoruhodné však je, že naprostá většina zde uvedených jedinců byla získána sklepáváním větví listnatých stromů v lesním podrostu, často velmi daleko od nejbližší louky, a také prosevem listů. Brouci byli nejčastěji sbíráni v suchém listí, které nebylo v přímém kontaktu se zemí.

Obr. 1. / Fig. 1. *Oxystoma pomonae*. Foto / Photo by Pavel Krásenský.

DIECKMANN (1977): Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera, Curculionidae (Apioninae). – Beiträge zur Entomologie, 27: 7-143.

KRÁSENSKÝ P. (2020): Příspěvek k poznání fauny brouků (Coleoptera) jezeřského arboretu (severozápadní Čechy). – *Sborník Oblastního muzea v Mostě, Most, řada přírodovědná*, 40: 68–88.

Pavel Krásenský

Adresa autora: Pavel Krásenský, Oblastní muzeum a galerie v Mostě, Čsl. armády 1360, CZ-434 01 Most, e-mail: krasensky.p@omgm.cz, krasensky.pavel@volny.cz